

Yükseköğretim Kurumlarının Akreditasyon Sürecinde Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Rolüne Yönelik Kavramsal Bir Yaklaşım

A Conceptual Approach to the Role of Library and Information Services in the Accreditation Process of Higher Education Institutions

Coşkun POLAT, Mehmet Ali AKKAYA

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Polat, C. ve Akkaya, M. A. (2024). Yükseköğretim kurumlarının akreditasyon sürecinde kütüphane ve bilgi hizmetlerinin rolüne yönelik kavramsal bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 25(2), 353-381. doi: 10.15612/BD.2024.774

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.15612/BD.2024.774

Geliş Tarihi / Received: 27.09.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 27.11.2024

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 25.12.2024

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Yükseköğretim Kurumlarının Akreditasyon Sürecinde Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Rolüne Yönelik Kavramsal Bir Yaklaşım

Coşkun POLAT* , Mehmet Ali AKKAYA**

Öz

Geride kalan yüzyılın son çeyreği ile birlikte yeryüzünün evrimini şekillendiren en önemli değişim adımlarından biri olan küreselleşme, insanlık adına dünyayı daha iyi bilir, takip edilebilir ve farklı açılardan karşılaştırılabilir bir noktaya taşımıştır. Daha hızlı ve kolay erişim ile etkileşim üzerine inşa olunan bu yakınsama, kapsam sürekli genişleyen yoğun bir rekabeti de beraberinde getirmiştir. Bugün gelinen noktada, rekabette avantajı ve maddi-manevi farklı odakları olabilen karlılığı sağlayacak çabaların asıl kaynaklarından biri de benzerler arasında fark edilmek ve tercih edilmeyi sağlayacak bir fark yaratmaktır. Fark edilme ve fark yaratma çabasının günümüzdeki en somut adımlarından biri, sunulan mal ve/veya hizmetleri belirli bir kalite düzeyine çıkarmak ve söz konusu kalitenin sürekliliğini güvence altına almaktır. Sistematik ve çok fonksiyonlu bir işleyişi gerektiren bu süreç tanınmak, onaylanmak ve yetkin kabul edilmek anlamına gelecektir ve bugün hemen tüm kurum ve kuruluşların asli çabasıdır. Bu çalışmada, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de fark edilme ve fark yaratma açısından yükseköğretim kurumlarının gündeminde daha çok yer almaya başlayan kaliteli hizmet bağlamında akreditasyon süreci ve bu süreçte üniversite kütüphanelerinin rolünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Yükseköğretim kurumlarının akreditasyon sürecine kütüphanelerin penceresinden kavramsal temelli bir bakışın kurgulandığı çalışmada, betimleme yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmanın kapsamını, kalite ve akreditasyon kavramları ile süreçlerinin yükseköğretim kurumlarının kütüphaneleri ile kesişen yanları ile bu yanların sürece katkısının kavramsal boyutu oluşturmaktadır. Kalite ve akreditasyon süreçlerinin yükseköğretim kurumlarındaki yeri ve önemini kütüphane ile olan ilişkisi üzerinden serimlemeyi hedefleyen çalışma, bu yönüyle ulusal literatürde benzerlerinden ayrılmaktadır. Kalite ve akreditasyon süreçlerinin yakın gelecekte Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarının öncelikli gündemi içinde yer almaya devam edeceği öngörüsü ile bakıldığında, çalışmanın hem üniversite kütüphanelerin akredite sürecindeki yeri ve öneminin daha belirgin görülmesini, hem de bu kütüphanelerin sürece katkısının derinliğinin sorgulanmasını sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar sözcükler: Yükseköğretim, akreditasyon, kalite, üniversite kütüphanesi, kütüphane hizmeti.

* Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, polatcoskun@gmail.com

** Prof. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, mali7akkaya@gmail.com

A Conceptual Approach to the Role of Library and Information Services in the Accreditation Process of Higher Education Institutions

Coşkun POLAT* , Mehmet Ali AKKAYA**

Abstract

Globalization, one of the most important steps of change that shaped the evolution of the earth in the last quarter of the last century, has made the world better known, traceable and comparable from different perspectives for humanity. This convergence, which is built on faster and easier access and interaction, has brought with it an intense competition that is constantly expanding in scope. At the point reached today, one of the main sources of the efforts to ensure competitive advantage and profitability, which can have different material and immaterial foci, is to create a difference that will ensure being noticed and preferred among similar ones. One of the most concrete steps in today's effort to be recognized and make a difference is to raise the goods and/or services offered to a certain level of quality and to ensure the continuity of this quality. This process, which requires a systematic and multifunctional functioning, will mean being recognized, approved and accepted as competent and is the main effort of almost all institutions and organizations today. In this study, it is aimed to reveal the accreditation process and the role of academic libraries in this process in the context of quality service, which has started to take place more and more on the agenda of higher education institutions in terms of being recognized and making a difference in Turkey as in the whole world. In this study, a conceptually based view of the accreditation process of higher education institutions from the perspective of libraries was utilized in the descriptive method. The scope of the study consists of the intersections of the concepts and processes of quality and accreditation with the libraries of higher education institutions and the conceptual dimension of their contribution to the process. The study, which aims to illustrate the place and importance of quality and accreditation processes in higher education institutions through their relationship with libraries, differs from its counterparts in the national literature in this respect. With the prediction that quality and accreditation processes will continue to be on the priority agenda of higher education institutions in Turkey in the near future, it is evaluated that the study will enable both the place and importance of academic libraries in the accreditation process to be seen more clearly and the depth of the contribution of these libraries to the process to be questioned.

Keywords: Higher education, accreditation, quality, university library, library service.

* Prof. Dr., Çankırı Karatekin University, Department of Information and Records Management, polatcoskun@gmail.com

** Prof. Dr., İzmir Kâtip Çelebi University, Department of Information and Records Management, mali7akkaya@gmail.com

Giriş

Son yarım yüzyıl, pek çok sektör ve disiplin için derin dönüşümlerin yaşandığı bir dönemdir. Buna bağlı olarak da çok katmanlı ve yüksek hızlı değişim, günümüz toplum yapısını biçimleyen en önemli ayrıcalıktır. Geride kalan yüzyılın son çeyreği ile birlikte toplumsal formları nitelemek için tercih edilen “bilgi toplumu” sözcüğünde de karşılık bulunduğu gibi, bu yoğun değişim sürecinin asıl aktörü bilginin kendisidir. Bireylerin yaşamın farklı alanlarında karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmek için yararlandıkları tüm öğrenme süreçleri ve yeteneklerinin tamamını (Probst, Raub ve Romhard, 1999, s. 21) ifade eden bilgi de, temelde sürekliliğin esas olduğu bir dönüşümün ürünüdür (Akkaya, 2017, s. 70). Meydana gelen dönüşümde bilgiye değer katan yan, bilginin birey ve toplumlar için sorun çözme ve rekabet avantajı yaratan bir araca dönüşmesi becerisidir.

Bilginin akış hızının arttığı, buna karşın bilgiye ilişkin karar verme sürecinin kısaldığı (Tonta, 1999, s. 366) ve bilginin dünyasındaki üssel büyümenin ön plana çıktığı bilgi toplumuyla birlikte, bilginin hâkim gücü ve kimliğinin yanına, teknoloji ve iletişim alanında yaşanan gelişmeler eklenmiştir (Laakso ve Kiviniemi, 2012, s. 135). Bugün gelinen noktada, bilgi tabanlı bilişim teknolojisi yaşanan değişim ve dönüşümün asıl aktörü haline gelmiştir. Bu değişim ve sürecin işleyişinde gösterilen beceri aynı zamanda tarih boyunca olduğu gibi bilgiye düşüncelere, davranışlara, insanlar arasındaki iletişime rehberlik edebilme ayrıcalığı kazandırır (Burke, 2017, s. 44-45).

Merkezinde bilgi, teknoloji ve iletişimin yer aldığı değişim ve gelişmeler dünyayı daha kolay erişilen ve bilgi sahibi olunan bir mecraya dönüştürmüş, bu dönüşüm de küreselleşme olarak tanımlanmıştır (Meyer, 2000, s. 235). Küreselleşme günümüzde teknoloji ve iletişimde meydana gelen ve bilginin üzerine inşa olunan büyük ilerlemelerin etkileyip yönlendirdiği süreçlerin açıklanmasında yararlanılan kavramların başında gelmektedir. Bilginin, hammaddenin, mal ve hizmetlerin artan bir şekilde uluslararası dolaşım ve paylaşımına girmesini ifade eden küreselleşme 20’inci yüzyılın son çeyreğinin ürünü olan bir kavram olmasına karşın, popülerliğini ve anlamsal zenginliğini günümüzde de muhafaza eden bir olgudur (Özkul, 2023, s. 120).

Küreselleşme hemen tüm disiplin ve iş kolları için uluslararası yeni iş birliklerinin yolunu açmıştır. Bu yakınsama iş birlikleri ile birlikte rekabeti de arttırmıştır. Başka bir ifadeyle, rehberliğini bilişim teknolojilerinin üstlendiği yeni dünya düzeni devletlerden toplumlara, iş kollarından örgütlere pek çok özneyi kıyasıya bir rekabete (Özçiçek ve Karaca, 2019, s. 116) ve sürekli bir “yeni” ve “farklı” olanı ortaya koyma arayışına itmiş durumdadır (Alli vd., 2007). Bu yönelimin tetiklediği çabalardan biri de var olabilmek için benzerler arasında fark edilme, fark yaratma, seçilme ve tercih edilme gereksinimidir. Söz konusu gereksinimler ise insanların yaşam standartlarının yükselmesinin sonucu olan kalite (Yılmaz vd., 2023, s. 68) ve kalitenin talepte bulunanlar tarafından fark

edilmesi ve onaylanması (Lagrosen, 2017, s. 470) olarak da tanımlanabilecek olan akreditasyon kavramlarında vücut bulur.

Pek çok alanda kendisini hissettiren küreselleşme olgusu ile bu olgunun ön plana çıkardığı kalite ve bu kalitenin onaylanması çabasının farklı boyutlarda etkilediği alanlardan biri de eğitim sistemleri ve uygulamalarıdır (Peker, 1996; Joseph ve Urhiewhu, 2016; Güngör, 2019; Uludağ vd., 2021; Taşçı ve Lapçin, 2023). Zira insanların sürekli olarak yükselen beklentileri, kurumları da etkilemiş, eğitim kurumları da sürekli genişleyen etkileşim zincirine dâhil olmuştur (Ataman ve Adıgüzel, 2019, s. 40). Yaygın eğitim sistemleri için de geçerli olan bu sıcak gündem olma hali, -okul öncesinden yükseköğretime- örgün eğitim sistemleri ve uygulamalarının performansında daha ağırlıklı bir etki gücüne sahiptir (Mundy ve Manion, 2014, s. 44). Tercih süreci, sonrasında elde edilecek ayrıcalıklar ve uluslararası etki gücü dikkate alındığında, özellikle yükseköğretim alanında kalite ve bu kalitenin onaylanması çok daha önemli ve öncelikli görünmektedir. Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının yapıları, yönetim anlayışları ve üretim biçimleri gibi pek çok alanda hızlı bir değişim sürecine girmesi ya da tamamen yenilenme çabası, bu tespite ilişkin görüşü destekler niteliktedir. Bu tabloyla ilişkili olarak, uluslararası örneklerde olduğu gibi Türkiye’de de üniversitelerin ve eğitim birimlerinin yükseköğretimde akredite olma konusundaki yoğun çabası (Yılmaz vd., 2023, s. 68), söz konusu önemseme ve öncelemenin en yalın gösteresidir.

Genel bir kavramsal yaklaşımın ortaya konulmasının hedeflendiği bu çalışmada, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de fark edilme ve fark yaratma açısından yükseköğretim kurumlarının gündeminde daha çok yer almaya başlayan akreditasyon sürecinde hem kaliteli hizmet hem de sürecin istenilen hedefe ulaşmasını kolaylaştırmak adına üniversite kütüphanelerinin rolünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmada yükseköğretimde kalite, kalite çalışmalarında akreditasyon süreci, yükseköğretimde akreditasyon kuruluşları ve sürece etkisi, sürecin başarısında üniversite kütüphaneleri ve kütüphaneler aracılığı ile sunulan bilgi hizmetlerinin yeri ve önemine değinilmiştir. Konunun kavramsal bir sınırlılıkla ele alındığı çalışmada, araştırılan konunun belirlenen problem odağında tasvir edilmesini ifade eden (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224) betimleme yönteminden yararlanılmıştır. Betimleme için, alan yazın kapsamında mevcut kaynak ve belgelerin incelenmesine dayalı veri toplama tekniği (Karasar, 2009, s. 65) olarak tanımlanan literatür taraması yapılmış ve kurgu tarama sonucunda derlenen bilgiler de dikkate alınarak kurgulanmıştır.

Yükseköğretimde Kalite

Yükseköğretim, ilhamını bilginin anlam ve önemindeki derinleşmeden alan küreselleşme ve uluslararasılaşmanın en çok etkilediği alanlardan biridir. Zira yükseköğretim kurumları doğaları gereği içinde buldukları zamana uygun şekilde değişim göstererek varlıklarını sürdüren toplumsal kurumlardır. Bu kurumların

toplumun kültür mirasını sonraki kuşaklara aktarmak, toplumda ihtiyaç duyulan nitelikli iş gücünü yetiştirmek böylelikle hem bireylerin hem de genel anlamda toplumun gelişmesine katkıda bulunmak (Baskan, 2001, s. 21) olarak listelenen temel görev ve sorumlulukları dikkate alındığında, söz konusu kurumsal değişimin gerekleri çok daha kolay anlaşılabilir. Modern yükseköğretim kurumlarının ilk örneği olarak kabul edilen ve 11'inci yüzyılda kurulan Bologna Üniversitesinin nitelenmesinde kullanılan "köken ve kuruluş yapısı itibariyle eleştirel düşüncenin yer aldığı, sistematik ve dönemine göre yenilikçi bir kurum" (Teichler, 2007, s. 11) ifadesi de, söz konusu kurumsal etkilenme ve değişim gerekliliği ortaya koyan bir yaklaşımdır.

Yükseköğretim kurumları, Bologna Üniversitesinden itibaren düzenli olarak ilhamını toplumsal gelişmeler ve buna bağlı olarak toplumun değişen taleplerinden alan bir dönüşüm sürecinin içinde yer almıştır. Bu dönüşüm sürecinin son yarım yüzyıldaki belirleyici unsuru ise yükseköğretim kurumlarında eğitim görmek isteyen insan sayısındaki yüksek artış, eğitim öğretim ortam ve araçlarında yaşanan gelişim ile bu talep ve gelişimin yarattığı yoğun rekabettir. Artan rekabetle birlikte yükseköğretimde uluslararası hareketlilik hız kazanmış ve diğer ülkelerden alınan diplomaların tanınması son derece önemli hâle gelmiştir (Ataman ve Adıgüzel, 2019, s. 40). Küreselleşmenin etkisiyle ve küresel "bilgi ekonomisinin" gelişmesiyle birleşen rekabet, günümüzde yükseköğretimi yeniden şekillendiren küresel rekabet olgusunu doğurmuştur ve yükseköğretimde küresel rekabeti karakterize eden pek çok gelişme bulunmaktadır (Rust ve Kim, 2012, s. 5). Bu kapsamda, yükseköğretimin yerel, bölgesel ve ulusal sınırları aşan etkileşim ağı ve her kurumun kendi içindeki değişken bağlamından dolayı yükseköğretim kurumlarında evrensel kabulü hedefleyen standartların oluşturularak bu standartların korunması ve geliştirilmesi çabası ön plana çıkmaya başlamıştır (Brennan, 2004, s. 22). Söz konusu çaba, yükseköğretim kurumlarında ulusal ve uluslararası düzeyde bir kaliteye ulaşılmasının ve bu kalitenin güvence altına alınmasının öneminin farkına varılmasını sağlamıştır (Altbach vd., 2009; Süngü ve Bayrakçı, 2010).

Yükseköğretimde kalitenin anlamının belirlenmesi, kalite standartlarının oluşturması, kalite ve erişilen kalitenin güven altına alınması çalışmaları geride kalan yüzyılın son çeyreği ile birlikte öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'nde akreditasyon kuruluşlarının ortaya çıkması ile başlamış, 1990'lı yıllarla birlikte daha çok önemsenir hale gelmiştir (Altbach ve Knight, 2007; Craft, 2003). 1999 yılında kabul edilen ve yükseköğretim ve diğer akademik konularda tüm Avrupa'da standartlar geliştirmek ve ayrılıkları en aza indirgeyerek eğitim sistemlerini bağdaştırmak ve Avrupa'da birbiriyle tam uyumlu bir yükseköğrenim alanı yaratmak amacıyla oluşturulan (European Education Area, 2018) Bologna Deklarasyonu (Bologna Süreci) ile Avrupa ülkeleri de yükseköğretimde kalite konusunda ilk somut adımı atmıştır. Kalite ve güven altına alınması 2000'li yıllarla birlikte ise Asya-Pasifik ülkelerinde yükseköğretimin gündemi olmuştur (Bernard, 2012, s. 52). Bu değişim süreci yükseköğretim kurumlarına didaktik öğretim süreçleri ve araştırma faaliyetlerinin ötesinde sorumluluklar getirmiştir (Teichler,

2005, s. 453). Söz konusu sorumlulukların yerine getirilmesi çabası ise yükseköğretimle kalite ve akreditasyonun yollarının kesiştiği önemli kavşaklardan biridir.

Son 30 yıldır yükseköğretim alanında ciddi bir değişim sürecinden geçen Türkiye için asıl referans olan unsur, 2001 yılında dâhil olduğu Bologna sürecidir. Bologna sürecinin en önemli unsurlarından biri ise kalite ve güvencesinin yükseköğretimde vazgeçilmezliği ve bunun sorumluluğunun yükseköğretim kurumlarına verilmiş olmasıdır (Vardar, 2022, s. 11). Bu unsura bağlı olarak, Türkiye’de Avrupa’daki üniversitelerle uyumu sağlamak ve kalite güvence sistemi oluşturmak adına birçok düzenleme hayata geçirilmiştir (Ataman ve Adıgüzel, 2019, s. 41).

En basit yaklaşımla müşteri isteklerine yanıt verebilmek şeklinde ifade edilebilecek kalite, Türk Dil Kurumu tarafından “nitelik, herhangi bir bakımdan üstünlük” (Güncel Türkçe Sözlük, 2024) olarak tanımlanmaktadır. Kalite süreci, kurumun işleyişindeki tüm adımların baştan sona arzu edilen hedeflere doğru etkili bir şekilde çalışması ve her adımın değer katması anlamına gelir (Chaffee ve Sherr, 1992). Yükseköğretimde kalite, “belirli bir sistemin, kuruluşun, programın ya da disiplinin belirli standartlarıyla ilgili olduğu kadar eğitim modelinin durumsal şartları, kurumsal görev ve hedeflerle de ilgili olan çok boyutlu, çok katmanlı ve dinamik bir kavram” olarak değerlendirilmektedir (Özer vd., 2011, s. 60). Bir ürünün veya olgunun önceden belirlenen ölçütler çerçevesinde ele alınması ve belirli standartlara göre yapılan değerlendirilme işlemlerinin bütününe ifade eden kalite ve süreçlerinin yükseköğretime uygulanması eğitim-öğretim programlarının şeffaflığı, kontrol mekanizmaları, öğrencilerin diploma ve derecelerinin kabul edildiğinin garanti edilebilmesi gibi hususları içerir. Bu kapsamda yükseköğretimde kalitenin tesisi ve sürekliliğine hizmet eden, ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kalite güvence ajansları kurulmuştur ve kalite güvencesi çalışmaları için yaklaşımlar benimsenmiştir (Yöntem ve Mazman, 2023, s. 39).

Yükseköğretimde kalite söz konusu olduğunda, Bologna ve YÖKAK süreçlerinin yanı sıra bazı ulusal ve uluslararası standartlara da değinmek gerekir. Çalışmanın kapsamı dikkate alındığında yalnız adlarının verilmesinin yeterli olacağı değerlendirilen bu standartlardan bazıları; ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology), AACSB (Association to Advance Collegiate Schools of Business), EQUIS (European Quality Improvement System), AMBA (Association of MBAs), NAAB (National Architectural Accrediting Board), EPAS (EFMD Program Accreditation System), AQAS (Agency for Quality Assurance through Accreditation of Study Programs), ASIIN, FIBAA (Foundation for International Business Administration Accreditation), JCI (Joint Commission International), ACPE (Accreditation Council for Pharmacy Education), ISO 9001, ISO 21001 olarak listelenebilir. Bu kurumlar akredite ettikleri üniversitelerin farklı alanlarda ulusal ve uluslararası tanınırlık kazanmasına yardımcı olur ve eğitim kalitesini iyileştirerek öğrencilere daha nitelikli bir akademik ortam sağlarlar. Ancak söz konusu standartlarda izlenen kalite ve akreditasyon süreçlerinde kütüphanelerin rolü, kalite

yönetim ofisleri ve yardımcı unsur olarak kütüphanelerin rolünde personelin yeterliliği, bu yeterliliği sağlamak için nelerin yapılması ve hangi kaynakların erişime açılması gerektiği gibi hususlar açıkça belirtilmemiştir. Bu gerçeklik, çalışmanın da asıl çıkış noktalarından birini oluşturmaktadır.

Günümüzde üniversiteler için kalitenin güvenceye ve akreditasyon unsuruna dönüşmesi ancak yükseköğretim kurumlarında kalitenin sistematik bir biçimde işletilmesi ile olanaklıdır. 30 yıl önce bir yükseköğretim kurumunun kalite göstergesi açısından yeterli bulunan ders verme, sınav yapma ve bunları çok iyi yapma yaklaşımı günümüzde yükseköğretim kurumları açısından yeterli bulunmamaktadır. Öğrenim çıktıları/kazanımları çerçevesinde ders verme yöntemlerinin ve ölçme/değerlendirme yöntemlerinin güncellenmesi gerekmektedir. Kalite güvencesi süreç ve mekanizmaları üniversiteler, fakülteler, hatta bölümler seviyesinde asgari yapılacakların önemli bir kısmını kapsamaktadır (Güngör, 2019; Özçiçek ve Karaca, 2019; Vardar, 2022; Taşçı ve Lapçın, 2023). Kalite güvencesi ile ilgili yaygın kullanılan süreçler; denetim, değerlendirme ve akreditasyon olarak sıralanabilir (Güney, 2019, s. 407). Bu çalışma kapsamında yalnız söz konusu süreçlerin ulusal ve uluslararası düzlemde günümüzde en etkin ve yaygın aracı olan akreditasyona yer verilmiştir.

Yükseköğretim Kalite Çalışmalarında Akreditasyon Süreci

Bir ürün ya da hizmet sunumunda kabul edilebilir düzeye ulaştırılan kalitenin yönetimi ve erişilen kalite düzeyinin korunması, ölçülebilir, denetlenebilir ve geliştirilebilir bir sistemi gerektirmektedir. Bu noktada kalite ve korunması sürecine, Türkçede “denklik” (Güncel Türkçe Sözlük, 2024) olarak karşılık bulan akreditasyon kavramı dâhil olmaktadır. Genel anlamda topluma sunulan mal ve hizmetlerin önceden belirlenmiş ve düzeyi kabul edilmiş belirli mükemmeliyet ölçütlerinde sunulmasının güvence altına alınmasına yönelik çok boyutlu bir yapıyı (Sanyal ve Martin, 2007; Aktan ve Gencel, 2010; Lagrosen, 2017) ifade eden akreditasyon, standartlarında sunulanları güvence altına almaya yönelik bir sistemdir. Bu bağlamda akreditasyon kalite sisteminde, kalite standartlarının kabul edilen ölçütlere uygun olarak karşılandığını beyan eden kurumu, belli bir sistem ve standartlara göre izlemeyi ve kalite ve sürekliliği açısından değerlendirmeyi kapsamaktadır (Özer vd., 2011; Güney, 2019; Taşçı ve Lapçın, 2023).

Akreditasyon, yükseköğretim alanında da kalitenin oluşturulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında kullanılan yaklaşımlardan biridir (Güney, 2019, s. 407). Zira kalite sistemleri içindeki yeri ve rolü dikkate alındığında, “organizasyon, program ya da grubun belirlenen standartlar veya kriterler ile uyumunun yetkili bir uygunluk değerlendirme kuruluşu tarafından incelenmesi ve onaylanmasını kapsayan resmi işlemler” (Ceylan, 2009, s. 11) sürecini ifade eden akreditasyonun en yakın ve ilgili olduğu paydaşlardan biri de yükseköğretim mecrasıdır. Türkiye’de yükseköğretim ve kalite ilişkisinin tepe organlarından biri kabul edilen Yükseköğretim Kalite Kurulunun

(YÖKAK) akreditasyona ilişkin; “bir akreditasyon kuruluşu tarafından belirli bir alanda önceden belirlenmiş, akademik ve alana özgü standartların bir yükseköğretim programı tarafından karşılanıp karşılanmadığını ölçen değerlendirme ve dış kalite güvence süreci” (YÖKAK, 2019) şeklindeki tanımı da söz konusu yakınsamanın bir göstergesidir.

İlgili tanım ve uygulama için ortaya konan uygulama süreçlerinin ayrıntılarına bakıldığında, akreditasyonun temel işlevi, genel anlamı ile kabul edilebilecek kalite ve başarı standartlarını saptamak ve kalite güvencesi sağlamaktır (Iannuzzi, 2000, s. 64; Aslan, 2009, s. 291). Bu yaklaşım aynı zamanda yükseköğretim ile akreditasyon yakınsamasının ve sürecin yükseköğretim kurumlarında uygulanabilirliğinin de çıkış noktasıdır (Karkoszka, 2009, s. 763; Güney, 2019, s. 407). Akreditasyonun temel işlevi referans alındığında, kavramın yükseköğretimde ifade ettiği anlam “bir yükseköğretim kurumunun ya da yükseköğretim kurumu tarafından uygulanmakta olan herhangi bir programın, ulusal ve/veya uluslararası düzeyde belirli performans standartlarına sahip olduğunu ortaya koymayı” (Aktan ve Gencel, 2010, s. 138) içermektedir. Başka bir ifadeyle, önceden planlanmış ve kurgusunun doğruluğu test edilmiş ölçütler gerektirir (Vardar, 2022, s. 33).

Akreditasyon süreci yükseköğretim kurumlarının hem kendilerini bütüncül anlamda hem de mevcut programlarını bireysel düzeyde dönemsel olarak değerlendirmesini kapsamaktadır. Öz değerlendirme kurumun kendini durumunu ortaya koymaya yönelik olarak işletilirken, kurumun bütününe ya da aktif programlarının kurum dışı değerlendirmesinde ise bağımsız akreditasyon kuruluşları değerlendirmeyi gerçekleştirir (Karkoszka, 2009; Aktan ve Gencel, 2010; Vardar, 2022; Wysocka vd., 2022; Taşçı ve Lapçın, 2023). Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (2018) bu iki farklı yaklaşımı *kurumsal akreditasyon programı* ve *program akreditasyonu* olarak kategorize etmiş ve her ikisini şu şekilde tanımlamıştır;

“Kurumsal akreditasyon programı: Yükseköğretim kurumlarının Kurul tarafından; eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve idari hizmet süreçlerindeki planlama, uygulama, izleme ve iyileştirme süreçlerinin nitel ve nicel olarak değerlendirildiği ve bunun neticesinde akreditasyona ilişkin kararın verildiği değerlendirme süreci.

Program akreditasyonu: Bağımsız dış değerlendirme ve akreditasyon kuruluşları tarafından belirli bir alanda önceden belirlenmiş akademik ve alana özgü standartların bir yükseköğretim programı tarafından karşılanıp karşılanmadığını ölçen dış değerlendirme ve kalite güvence süreci.”

Akredite olmuş bir yükseköğretim kurumu ya da kurumun aktif herhangi bir programı ilgililerine, öğretimin gereği olan belirli standartları karşıladığını ve bu kazanımları tutarlı ve düzenli şekilde sürdürdüğünü garanti etmektedir (Talip, 2017, s.

155). Bu açıdan bakıldığında, yükseköğretimde akreditasyon akademik kalite, saydamlık ve hesap verme sorumluluğunun bir aracıdır (YÖK, 2019). Bu aracın gönüllülüğün esas olduğu bir süreçte işletilmesi gerekir. Ancak bu yaklaşımla yükseköğretimde akreditasyonun asıl amacı olan akademik kalitenin iyileştirilmesi, saydamlık ve hesap verme sorumluluğu (Aktan ve Gencel, 2010, s. 138) gerçekliğe dönüşebilir. Akreditasyon sürecinde varılmak istenen gerçeklikle belirli standartlara ve ölçütlere uygunluğun saptanması, eğitim programlarının geliştirilmesine ilişkin rehberlik sağlanması ve eğitimin devamlı iyileştirilmesine ilişkin kültürün oluşturulması amaçlanır (Özçiçek ve Karaca, 2019, s. 117). Bu yaklaşım, yükseköğretimde akreditasyonun da odağını oluşturmaktadır. Buna göre, ilgili literatüre dayanarak yükseköğretimde akreditasyonun amaçları ise şöyle listelenebilir (Aktan ve Gencel 2010; Güney, 2019; YÖK, 2019, PEMDER-Peyzaj Mimarlığı Eğitim ve Bilim Derneği, 2019; Yılmaz vd., 2023);

- *“Eğitim-öğretim ve araştırmaların etkili ve verimli bir şekilde yapılmasını sağlamak,*
- *Yeni öğretim programları oluşturma, geliştirme ve uygulamaya olanak sağlayacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak,*
- *Öğretim programlarını üniversitelerin başvurusu üzerine değerlendirmek, akredite etmek,*
- *Eğitim-öğretim, değerlendirme, akreditasyon ile ilgili ulusal ve uluslararası kurumlar, dernekler, meslek örgütleri ve akreditasyon kuruluşları ile işbirliği yapmak,*
- *Diğer ülkelerde yer alan yükseköğretim birimleri, sistemleri ve programları ile ilgili olarak hizmet talep edenleri bilgilendirmek,*
- *Hizmet sunulan öğrencilere ve tüm paydaşlara eğitim-öğretimin kalitesinin belirli ölçütlere dayalı olarak yürütüldüğünün güvencesini vermek,*
- *Diploma ve unvanların karşılaştırılabilmesine yardımcı olmak,*
- *Yükseköğretim kurumlarının birbirlerini tanıma sürecini kolaylaştırmak ve hızlandırmak,*
- *Ülke ve kurumlar arasında öğrenci ve öğretim elemanlarının değişimini kolaylaştırmak,*
- *Mesleğe başlarken geçerli olacak temel ölçütleri belirlemek,*

Mükemmeliyet etiketi oluşturarak, en yüksek ölçütleri belirlemek ve güvence altına almak.”

Farklı saha ve sektörlerde de rekabet avantajı sağlayan bir anlamı olan, yükseköğretim için her geçen gün daha çok tercih olmaktan çıkarak zorunluluğa dönüşen akreditasyonun unsurları ve temel özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir (CHEA-Council for Higher Education Accreditation, 2006; Aktan ve Gencil, 2010; Güney, 2019; Taşçı ve Lapçın, 2023);

- *"İlgili programın belirli ölçütlere sahip olduğunu belgeleyen saygın bir sertifikanın verilmesi sürecidir.*
- *Yükseköğretim programlarının, performans ölçütlerine göre, öz değerlendirme yapımlarına ve aynı zamanda yetkili akreditasyon kuruluşlarınca dış değerlendirme yapılmasına olanak sağlar.*
- *Bir kurumun/programın belirli ölçütleri karşılması ve bunları tutarlı bir şekilde sürdürülmesidir.*
- *Uzun döneme ve düzenli değerlendirmelere bir başka deyişle, periyodik iç ve dış değerlendirmelere dayanır.*
- *Yükseköğretim kurumu veya programının güvenilirliğini ve tanınmasını kolaylaştırır.*
- *Akredite edilmiş olan programların, alana özgü, önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayacağını garanti eder.*
- *Yükseköğretim kurumunda, kalitenin sürekli olarak geliştirilmesini amaçlayan bir süreç, kalite güvencesi sağlayan bir araçtır.*
- *Kalite güvencesinin sürekliliğini sağlaması dışında, yükseköğretim kurumunda dürüstlüğü ve etik standartları sisteme oturtmayı amaçlar.*

Gönüllük esasına dayanır."

Kavramın yükseköğretim kurumları için ifade ettiği anlam, temel unsurları, kurumları yönettiği amaçlar ve sağladığı kazanımlar dikkate alındığında, akreditasyon sürecinin yükseköğretim kurumlarının öncelikler listesinde üst sıralara tırmanacağını öngörmek güç değildir. Zira bu sürecin ilgili mevzuat ve Türkiye'de yükseköğretim için tepe kurum olan Yükseköğretim Kurumunun yaklaşımıyla önem derecesinin sürekli canlı tutulması, akreditasyon-yükseköğretim yakınsamasına hem derinlik hem de belirginlik kazandırmaya devam etmektedir. Söz konusu yakınsamayı daha görünür ve anlamlı kılan diğer bir husus da Yükseköğretim Kurumunun konuya yaklaşımında, yükseköğretim kurumlarına sunulan fırsat ve olanaklar ile akredite sürecindeki özen ve başarı arasında paralel bir ilişki kurulmuş olmasıdır. Bu bağ, yükseköğretim

kurumlarını ve/veya programlarını kalite ve akreditasyon süreçlerinin içinde yer almaya yöneltirken, daha az istekli ve yetkin olan kurumları sahip olabilecekleri fırsatlar ve olanaklar karşısında dezavantajlı konuma taşımaktadır. Yükseköğretim kurumlarının ve/veya programlarının akreditasyonun süreli olması ve akreditasyonda sürecin maddi boyutunun bulunması, yükseköğretimde akreditasyonun kuşku ve eleştiri ile yaklaşılan yanlarıdır.

Kalitenin akreditasyon süreçleriyle güvence altına alınması ve denetimin sürekliliğinin kazanımlarının yükseköğretim kurumlarına diğer kurumlar ve paydaşlar arasında sağladığı rekabet avantajının her geçen gün daha çok gözlemlenir ve hissedilir hale gelmesi, daha fazla kişi, kurum, organizasyon vb.nin ilgisini çekmiştir. Bu fark edişin ve akreditasyonun önem evreninin sürekli büyümesinin en yalın göstergelerinden biri de asıl hedef kitlenin yükseköğretim kurumlarının olduğu akreditasyon kuruluşları ve bu kuruluşların sayısındaki düzenli artıştır. Bir sonraki başlıkta, söz konusu kurumların ayrıntısına yer verilmiştir.

Yükseköğretim İçin Program Akreditasyon Kuruluşları

Önceki başlıkta da açıklandığı üzere, kalite güvencesi kapsamında yükseköğretimde kurumsal akreditasyon (institutional accreditation) ve program akreditasyonu (programmatic accreditation) olmak üzere iki tür akreditasyon süreci söz konusudur. Kurumsal akreditasyonda yönetim, bütçe ve akademik yönüyle kurumsal kapasitenin ulusal/uluslararası düzeyde kalite standartlarına uygunluğu hedeflenirken, program akreditasyonu disipline özel ve uzmanlaşmaya dayalı bir değerlendirmeye işaret etmektedir.

2015 yılında yürürlük kazanan “*Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği*”, ülkemiz yükseköğretim sisteminde kurumsal akreditasyon sürecinin değerlendirilmesi, program akreditasyonu kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve tanınması ile kalite güvencesi kültürünün yaygınlaştırılmasına ilişkin tüm yetki ve sorumlulukları Yükseköğretim Kalite Kurulu YÖKAK’a vermiştir. Böylece kurumsal akreditasyon süreci YÖKAK ve oluşturduğu kurullar tarafından yürütülmektedir. Yükseköğretim yapılanması ve özellikleri dikkate alındığında kurumsal akreditasyonun paydaşlar açısından ikincil düzeyde farkındalık oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Öğrencilerin tercih işleminde öğrenim görmek istedikleri alan ya da bölümü seçtikleri, sonrasında kuruma yönelindikleri gerçektir. Bu durumda, program akreditasyonunun etki alanı anlamında doğrudan hedefe yönelik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim 2016 yılından itibaren Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzunda (Eski adıyla ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu) YÖKAK tarafından yetkilendirilen veya tanınan akreditasyon kuruluşlarının akredite ettiği program bilgileri yer almaktadır. Ülkemizde yükseköğretim programların akredite edilmesi süreci ve sonuçlandırılmasına yönelik ulusal bağımsız akreditasyon

kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve uluslararası akreditasyon kuruluşlarının tanınması süreci YÖKAK tarafından belirlenen ilke ve ölçütler kapsamında yürütülmektedir.

Program akreditasyonu aynı zamanda “uzmanlaşmaya yönelik akreditasyon” ya da “profesyonel akreditasyon” olarak da ifade edilmektedir. Aktan ve Gencil (2010, s. 140) bu niteliğin bazı mesleklerin sahip olduğu özellikler gereği kalite standartlarını karşılamak zorunda olmalarından kaynaklandığıyla açıklarken, sağlık bilimlerindeki alanların ticaretten önce kaliteli hizmet vermesi gerektiğini de buna delil olarak göstermektedir. Bu türden akreditasyon sürecinin alana ya da disipline özel bağımsız yetkili kuruluşlar tarafından yürütülüyor olmasını da bu yaklaşımın bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür.

Ülkemizde program akreditasyonuna ilişkin YÖKAK tarafından yetkilendirilmiş çok sayıda bağımsız kuruluş vardır. Nisan 2024 itibarıyla YÖKAK’ın internet sitesinde tescil süresi devam eden 24 adet ulusal akreditasyon kuruluşu listelenmiştir (Yükseköğretim Kalite Kurulu, 2024). Bunlardan bazıları akreditasyon kuruluşlarının YÖKAK tarafından yetkilendirilmesi sorumluluğu öncesinde de program akreditasyonu yaptıkları görülmektedir. Disiplin temelli oluşan bu kuruluşlardan öne çıkanlara ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-MÜDEK

Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki mühendislik fakülteleri dekanlarından oluşan Mühendislik Dekanları Konseyi’nin, mühendislik lisans programlarının değerlendirilmesi amacıyla 2002 yılında bir araya gelmeleri neticesinde Mühendislik Değerlendirme Kurulu adıyla kurulmuştur. 2003 yılında program değerlendirmesine başlamış ve 2007 yılında şimdiki adını almıştır. YÖK tarafından ilk kez 2007 yılının Kasım ayında mühendislik programlarının ulusal, sektörel ve program yeterlilikleri odaklı bir kalite güvence kuruluşu olduğu tanınmış ve 5 yıllık Kalite Değerlendirme ve Tescil Belgesi verilmiştir. Tüm disiplinlerde geçerli olmak üzere bu belgeyi alan ilk kuruluş olan MÜDEK’in yetkisi 2013, 2018 ve 2023 yıllarında 5’er yıllık olarak uzatılarak, MÜDEK tescil belgesini aralıksız üst üste beş dönem alan ilk kuruluş olmuştur. 2006 yılından itibaren Avrupa Mühendislik Eğitimi Akreditasyon Ağı’nın (ENAAE-European Network for Accreditation of Engineering Education), 2011 yılından beri de Washington Accord’un üyesi olarak faaliyetlerini ulusal ve uluslararası düzeyde sürdürmektedir (MÜDEK, 2024).

Mühendisliğin farklı alanlarındaki eğitim programlarının akredite edilmesinde bilgilendirme çalışmaları yaparak daha nitelikli mühendislik eğitiminin verilmesi MÜDEK’in amacı olarak ifade edilmiştir. 2009 yılından beri EUR-ACE Bachelor Etiketini verme yetkisine de sahip olan MÜDEK’in, mühendisliğin çeşitli alanlarında geçerlilik süresi devam eden ya da bitmiş çok sayıda akreditasyon belgesi verdiği ulusal mühendislik lisans programı bulunmaktadır (MÜDEK, Akreditasyon Listesi, 2024).

Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Akreditasyon Derneği-FEDEK

Fen, Edebiyat Fakülteleri Dekanlar Konseyi adıyla 2006 yılında Erciyes Üniversitesinde yapılan toplantı sonucu oluşan FEDEK Akreditasyon Komisyonu, 2009 yılında dernekleşmiştir. Amacı, Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültelerindeki öğretim programlarının niteliğinin yükseltilmesi için değerlendirme, akreditasyon, bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yaparak bu bölümlerin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve topluma hizmet faaliyetlerini geliştirmesine katkı sağlamak olarak ifade edilmiştir. Akreditasyon kuruluşu olarak YÖK'ün tescili ilk kez 2010 yılında olmuş, 2013 ve 2015 yıllarında iki yıllık sürelerle uzatılmıştır. 2015 yılında yetkilendirme işlemlerini YÖKAK'ın üstlenmesiyle de Kalite Değerlendirme ve Tescil Belgesi süresi 2018-2023 ve 2023-2028 yıllarını kapsayacak şekilde iki kez uzatılmıştır (FEDEK, Tarihçe, 2024).

Bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin akredite edilmesinde ülkemizdeki yetkili kuruluş olan FEDEK, öğretim programlarının akreditasyon başvuru süreçlerini değerlendirmenin yanı sıra çalışma konusuyla ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde kurs, seminer, konferans, panel, çalıştay vb. toplantıların düzenlenmesi ve desteklenmesi, mesleki kuruluşlarla işbirliği ve projeler yapılması, uluslararası karşılıklı çok taraflı tanınma anlaşmalarının yapılması, faaliyetlerin etkinleştirilmesi ve geliştirilmesi için araştırmalar yapılması da görev kapsamı dâhilindedir (FEDEK, Hakkımızda, 2024).

Sosyal Beşerî Temel Bilimler Akreditasyon ve Rating Derneği-STAR

Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki sosyal ve beşerî temel bilimler lisans programlarının gelişiminin teşvik edilmesi, sürekli iyileştirilmesi, eğitim-öğretimde kalitenin güvence altına alınması amacıyla, İşletme, Uluslararası Ticaret, Yönetim Bilişim Sistemleri, İktisat/Ekonomi, Finans, Bankacılık, Çalışma Ekonomisi, Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Lisans Programlarını değerlendirmek ve akredite etmek üzere kurulmuştur. Programların değerlendirilmesinde öğrenciler, program eğitim amaçları, program öğrenme çıktıları, STAR çıktıları, program öğretim planı, öğretim kadrosu, altyapı, kurumsal destek ve finans kaynakları, kurumsal yapı ve karar alma süreçleri, program uzaktan öğretimi, programa özgü nitelikler ve sürekli iyileştirme ölçütlerini temel almaktadır. Otuza yakın üniversitede çalışma alanıyla ilgili programları akredite eden STAR'ın, çeşitli uluslararası akreditasyon kuruluşlarına üyelikleri ve iş birlikleri bulunmaktadır (Sosyal Beşerî Temel Bilimler Akreditasyon ve Rating Derneği, 2024).

Türk Psikologlar Derneği-TPD

Mesleki bir sivil toplum örgütü olan Türk Psikologlar Derneği, 2010 yılından bu yana psikoloji lisans ve lisansüstü programlarının akreditasyon süreçlerini yürütmek üzere YÖK tarafından tescil edilmiş bir kuruluştur. Akreditasyon faaliyetleri, Derneğin bir organı olmakla birlikte çalışmaları Yönetim Kurulundan bağımsız olan Psikoloji Programları Akreditasyon Birimi (PPAB) tarafından Dernek Tüzüğü'nün 22. maddesine dayalı olarak yürütülmektedir. Dernek, tescilli akreditasyon kuruluşu faaliyetleri öncesinde de 2013 yılından beri ülkemizde psikoloji alanındaki diplomaların Avrupa Psikoloji Diploması/Sertifikası uygunluğunu değerlendirmek üzere Avrupa Psikoloji Birlikleri Federasyonu (EFPA) tarafından yetkilendirilmiştir (PPAB, Akreditasyon, 2024). 2024 yılı itibariyle ülkemizde 17 psikoloji programına akreditasyon belgesi veren Dernek, ülkemizde belli bir program üzerinde akreditasyon faaliyeti gösteren bir kuruluş olarak dikkat çekmektedir.

Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-TEPDAD

Ulusal ve uluslararası düzeyde tıp eğitimi akreditasyon çalışmalarını yürütmek üzere 2010 yılında kurulan TEPDAD, süreçle ilgili bilgilendirme, değerlendirme ve akredite etme faaliyetleriyle ülkemizdeki tıp eğitimi, sağlık hizmeti ve toplumsal sağlık bilincinin gelişmesine katkı sağlama amacıyla faaliyetlerini yürütmektedir (TEPDAD, Hakkımızda, 2024). Tıp eğitimiyle ilgili ilk kez 2011 yılında yetkilendirilen dernek, en son 2022-2027 yıllarını kapsayan kalite değerlendirme tescil belgesi almıştır. World Federation of Medical Education-WFME tarafından da Türkiye ile birlikte Filistin, Lübnan, Katar, Kazakistan, Kuveyt ve Umman'da 2033 yılına kadar akreditasyon yetkisi tanınmış olan TEPDAD, Central European Network of Quality Agencies'in de üyesidir (TEPDAD, Tescil & Tanınma, 2024).

Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-VEDEK

Ülkemizde yükseköğretim düzeyinde veteriner hekimliği eğitimi veren programlar için bilgilendirme, değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerini yapan bir sivil toplum kuruluşudur. 2010 yılında kurulan Dernek, 2012'de bir yıllık, 2013 ve 2015'te iki yıllık, 2017 ve 2022'de de beşer yıllık akreditasyon kuruluşu olarak yetkilendirilmiştir. Değerlendirme ve akreditasyon çalışmaları ulusal ve uluslararası standartları kapsayan; Türk Veteriner Hekimliği Eğitimi Değerlendirme Sistemi Standart Değerlendirme Süreçleri (TVHEDS-SDS) kapsamında yapılmaktadır. 2024 yılı itibariyle 13 üniversitenin veterinerlik programına akreditasyon tescili yapmıştır (VEDEK, Tarihçe, 2024).

Öğretmenlik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-EPDAD

2012 yılında Marmara Üniversitesi ev sahipliğinde yapılan Eğitim Fakülteleri İnişyatif Geliştirme ve Değerlendirme Çalıştayı sonrası oluşturulan Eğitim Fakülteleri Dekanlar Konseyi'nin (EFDEK) görüşleri doğrultusunda aynı yıl kurulan bir akreditasyon derneğidir. İlk yıllarda öğretmen yetiştiren programlarda kalite güvencesi ve akreditasyona yönelik bilgilendirme çalışmaları yürüten Dernek, ilk kez 2014 yılında YÖKAK tarafından akreditasyon kuruluşu olarak tescil edilmiş, 2018 ve 2020 yıllarında tescil süresi uzatılmıştır. Akreditasyon sürecinin değerlendirilmesinde Dernek tarafından geliştirilen "Öğretmen Eğitimi Lisans Programı Standartları" gözetilmektedir (EPDAD, Tarihçe, 2024).

Dil Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu-DEDAK

Üniversitelerin dil programları başta olmak üzere eğitim kademelerinde bilgilendirme, değerlendirme, akreditasyon ve danışmanlık çalışmaları yürüten Dernek, 2012 yılında Yabancı Diller Yüksekokulu müdürlerinden oluşan bir konseyin çalışmaları sonucu 2016 yılında dernekleşmiştir. 2019 yılında dil eğitimi programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon için "Öğretmen Eğitimi Standartları" adıyla standart geliştirmiş ve 2021 yılında YÖKAK tarafından yetkilendirilmiş akreditasyon kuruluşu olarak tescillenmiştir (DEDAK, Tarihçe, 2024).

Yükseköğretim Akreditasyon Sürecinde Kütüphane ve Bilgi Hizmetleri

Bilgi üretiminin ve tüketiminin en yoğun gerçekleştiği kurumların başında gelen üniversiteler, yüksek düzeyde eğitim-öğretim, araştırma, yayın ve danışmanlık faaliyetleri ile topluma katkı sağlamakla yükümlüdür (Yükseköğretim Kanunu, 1981). Bu yükümlülüklerin tamamının başarı düzeyi kurumsal olanaklar ile akademik personel ve öğrencilerin sürekli gelişmelerine, başka bir deyişle de gelişim için gereksinim duydukları bilgiyle olan ilişkilerine bağlıdır. Bu ilişki üniversite kütüphanelerini üniversitenin tüm kalite faaliyetlerinin merkezine yerleştirmektedir. Çünkü bir değerlendirme ve iyileştirme aracı olarak akreditasyon süreçlerinin aşamaları bir kurumun, programın veya ürünün etkililiğine ilişkin verilerin toplanması, yorumlanması, belgelenmesi ve yargıya varılmasıdır (Dede, 2024, s. 58). Üniversite kütüphaneleri bağlı oldukları akademik kuruluşun misyon, vizyon, amaç ve hedeflerine sahip olduğu bilgi, altyapı ve insan kaynaklarını bilgi hizmetine dönüştürerek katkıda bulunurlar (Odera-Kwach, 2011, s. 37). Yükseköğretimde kalite çalışmaları ile üniversite kütüphanesi ilişkisi de akreditasyon çalışmalarının öncesi, esnası ve sonrasında gereksinim duyulan bilgi ve belge hizmetleri bağlamında ele alınması gerekli bir konudur.

Genel anlamda akreditasyon bir oluşuma ait ürün ya da hizmetin kalitesinin, verimliliğinin ve etkinliğinin ulusal ve/veya uluslararası düzeyde standartlara

uygunluğunun ispat edilmesi, bunun sonucunda da onaylanarak belgelendirilmesi sürecidir (Aktan ve Gencel, 2010, s. 138). Üniversitelerde kurumsal akreditasyon ya da program akreditasyonu eğitim-öğretim, araştırma-yayın, toplumsal katkı ve yönetim faaliyetlerinin standartlara uygun kalitede verildiği ve sürekli iyileştirme anlayışının benimsendiğinin yetkili akreditasyon kurum ve kuruluşlarına ispat edilmesi ve kalite güvencesinin tescillenmesi işlemidir (YÖKAK, 2024). Bu işlem iki aşamalı olarak gerçekleştirilmekte ve ilk aşamada üniversite, adı geçen konulardaki faaliyetlerinin kalite standartlarında olduğunu bilgi ve belgelerle desteklemektedir. Akreditasyon sürecinde ilk değerlendirme hazırlanan bu bilgi ve belgeler üzerinden gerçekleştirilmekte, uygunluğuna kanaat getirilmesi durumunda ikinci aşama olan saha ziyareti gerçekleşmektedir. Süreçte üniversiteler enerjilerinin büyük çoğunluğunu bilgi ve belge hazırlamaya ayırmaktadır. Üniversitelerin tüm faaliyetlerine ilişkin hedef kitlesini bilgilendirme adına başta web siteleri olmak üzere tüm bilgi edinme ortamlarının yeterli ve standartlara uygun olması, birim akreditasyon öz değerlendirme raporlarının verilere dayalı olarak hazırlanması, bu raporda belirtilen tüm hususlara ilişkin kanıtların sunulması, zayıf ve güçlü yönlerin belirlenmesinde paydaş görüşleri ve üniversite içi/dışı benzer birimlerden bilgi alınması vb. gibi akreditasyon sürecindeki tüm işlemler bilgi ve belgeye dayalı yapılmaktadır.

Akreditasyon sürecinde kurum ve bağlı birimler için bilgi edinme ve belgeleme kritik önemi haiz ve aynı zamanda da sürecin en çok emek verilen ve zaman harcanan kısmıdır. Kurumsal ve birim öz değerlendirme raporları kanıt olarak sunulan bilgi ve belgelerle anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda, amacı üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-yayın, toplumsal katkı ve danışmanlık faaliyetlerine bilgi ve belge hizmetleri aracılığıyla katkı sağlamak olan üniversite kütüphanelerinin akreditasyon sürecinde ne derece kritik bir rol üstlenebileceği somutlaşmaktadır. Geleneksel olarak üniversite kütüphaneleri, üniversitenin anılan faaliyetlerine akademik bilgi kaynaklarının sağlanması, düzenlenmesi, kullanımı ve korunmasına dayanan bilgi hizmetleri aracılığıyla katkı sağlamışlardır. Bu türden bir katkının akreditasyon sürecine dolaylı bir katkı olduğunu tahmin etmek güç değildir. Bilgi ve belgeleme faaliyetleri üzerine inşa edilen akreditasyon sürecinde üniversite kütüphanelerinin doğrudan ve aktif olarak yer alması, sürecin başarıyla tamamlanmasına etkin katkı sağlayacaktır. Özellikle son dönemde üniversitelerin önemli gündemi olan eğitim-öğretim, araştırma, yayın ve toplumsal katkı faaliyetlerine ilişkin kalite güvencesi çalışmalarında esas olan ve akreditasyon kuruluşlarının üniversitelerden talebi, bu faaliyetlerin niçin ve nasıl gerçekleştirildiğine yönelik bilginin derlenmesi ve sunulmasıdır. Bu bağlamda üniversite kütüphanelerinin kalite güvencesi stratejisine uygun amaç ve hedefler geliştirmesi ve sahip olduğu kaynaklarla verdiği hizmetlerde kaliteyi öncelemesi yanında üniversitelerin ve programların akreditasyon sürecinde gereksinim duydukları veri ve bilgileri sağlama, bu yönde üretilen tüm bilgi ve belgeleri düzenlemesi, hizmete sunması ve korumasının, üniversite kütüphaneleri için ayırt edici özellik olacağı açıktır.

Amerika Üniversite Kütüphaneleri Derneği (ACRL) tarafından 2018 yılında yayınlanan yükseköğretimde kütüphaneler için standartlarda yer alan; *“Kütüphaneler kurumsal etkinliğe katkılarıyla ilgili değerini göstermeli ve belgelemeli, akreditasyon ve diğer hesap verebilirlik önlemleri de dâhil olmak üzere yüksek öğrenimdeki değişimlerde etkin yer almaya hazır olmalıdır”* ifadesi, üniversitelerin kalite güvencesi çalışmalarında kütüphanelerinin de yerine işaret etmektedir. Aynı dokümanda kurumsal etkinlik başlığı altında kütüphaneler için *“kurumların akreditasyon rehberiyle uyumlu çıktılar üretir”* ölçütü getirilmektedir. Böylece kütüphanelerin hem üniversitelerin akreditasyon faaliyetlerine yönelik desteği hem de kurumsal akreditasyon hedeflerine uygun ürün ve hizmetler geliştirmesinin önemine dikkat çekilmiştir (Standards for libraries in higher education, 2018).

Ülkemizde üniversiteler için bugünlerde en önemli gündem maddelerinden biri olan akreditasyon süreci, üniversite kütüphaneleri tarafından hem öz kalite güvence sistemlerini geliştirme hem de kurumun kalite süreçlerini doğrudan destekleme adına bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Nitekim geleneksel olarak kütüphanelerin kalite güvencesinde belirleyici unsur fiziksel olanakları ve sahip oldukları dermenin büyüklüğü olmuştur. Başka bir ifadeyle kalitenin değerlendirmesinde kütüphanenin ne yaptığından çok neye sahip olduğu yönünde bir bakış açısı söz konusudur. Oysa günümüz kalite anlayışı çok yönlü bir bakış açısını gerektirmektedir. Bu bakış açısında üniversite kütüphaneleri için sahip olunanın ötesinde, üniversitenin misyonuna ve hedeflerinin gerçekleşmesine uygun hizmetlerin sunulmasına ve bu hizmetlerin eğitim-öğretim, araştırma-yayın ve toplumsal katkı faaliyetlerine olan desteğine odaklanılmaktadır (Hernon, 2002, s. 224). Bu bağlamda üniversite kütüphanelerinin akreditasyon sürecinde kaliteye bakışı bir yandan hedef kitesinin bilgi gereksinimini karşılayacak nitelikte ve çeşitlilikte bilgi hizmeti üretirken, diğer yandan da üniversitenin kalite ve akreditasyon çalışmalarında etkin rol alması yönünde olmalıdır.

Üniversite kütüphanelerinin üniversitenin akreditasyon çalışmalarında etkin rol almasında ilk adım kalite anlayışını gelenekselliğin ötesine taşımaktır. Burada hesap verilebilirliği ve mevcut kalite anlayışını önceleyen bir yönetim ve hizmet politikası benimsemesi esastır. Bu politika yükseköğretimin genel hedeflerine uygunluğu yanında özellikle de öğrencilerin yaşam boyu öğrenme kapasitesini geliştirme amacıyla eleştirel ve bağımsız düşüncelerini teşvik etme amacını taşıyan kalite ölçütlerine odaklanmalıdır (Odera-Kwach, 2011, s. 235).

Üniversite kütüphanelerinin yükseköğretim akreditasyon sürecine katkısı ve yapması gerekenleri şöyle açıklamak mümkündür:

Bilgi Kaynağı Sağlama

Öğrenme ve araştırmayı destekleyici bilgi kaynaklarının kütüphane tarafından sağlanması, yükseköğretim akreditasyon standartlarındaki ortak ölçüttür (Men ve Isreal, 2017, s. 16). Üniversite kütüphaneleri, geleneksel hizmet ve kalite anlayışına paralel olarak, akreditasyon sürecinde de bilgi kaynaklarını seçme, sağlama, düzenleme, hizmete sunma ve koruma işlemlerini üniversitenin hedeflerine ulaşmayı desteklemeye uygun gerçekleştirmekle yükümlüdürler. Bu işlemlerdeki kalite anlayışı, öğrenci ve öğretim üyelerinin araştırma ve öğrenme için gereksinim duydukları olan kitaplar, dergiler ve dijital kaynakları sağlama; hesap verilebilirlik anlayışıyla bu kaynakların kullanımına ilişkin çıktılarını ölçme ve değerlendirme olmalıdır. Bütçe planlamasının verimlilik ve kullanıcı memnuniyeti dengesi gözetilerek yapılması esastır.

Kurumsal akreditasyon ve program akreditasyonu değerlendirmelerinde, başta eğitim-öğretim olmak üzere, faaliyetlerin yürütülmesinde ihtiyaç duyulan bilgi kaynaklarının kütüphane tarafından sağlanıyor olması esastır. Başka bir deyişle kütüphanelerin özellikle program akreditasyonuna doğrudan desteği, disipline yönelik sahip olduğu dermeyle ilişkilendirilmektedir. Kütüphaneler öğrenciler ve öğretim elemanlarının gereksinimini karşılamaya yönelik yeterli nitelikte, nicelikte ve güncellikte dermeyle akreditasyon sürecinde önemli rol üstlenmektedir (Adeola, 2014, s. 46).

Eğitim-Öğretime Destek

Üniversiteler için eğitim-öğretime ilişkin kalite standartlarına uyum, akreditasyon sürecinin en önemli bileşenidir. Nitekim ülkemizde YÖKAK tarafından yürütülen kurumsal akreditasyon programında liderlik ve yönetim, eğitim-öğretim, Ar-Ge ve toplumsal katkı başlıkları 1000 puan üzerinden değerlendirilirken, eğitim-öğretim başlığı toplam puanının %40'ını (400 puan) oluşturmaktadır. Ayrıca 5 yıllık tam akreditasyon için gerekli olan 650 puanın asgari 280 puanının eğitim-öğretim başlığından elde edilmesi şartı vardır (YÖKAK, 2023, s. 23). Benzer şekilde program akreditasyonlarında eğitim-öğretime ilişkin kalite güvence değerlendirmeleri akreditasyon sürecinin temelini oluşturmaktadır.

21'inci yüzyılda eğitim öğretimin hedefi öğrencilerin eleştirel ve bağımsız öğrenebilen ve bunu yaşam boyu devam ettirebilen bireyler olmaları üzerine odaklanmıştır. Bu anlayışta öğreticilerin ve öğrenenlerin çok çeşitli kaynaklardan bilgiyi elde etmeleri ve kullanmalarına ilişkin becerilere sahip olması esastır. Öğrenmede nitelikli ve çeşitli bilgi kaynaklarına erişme ve kullanma becerileri, kütüphanelerin eğitim-öğretimdeki konumunu da belirginleştirmektedir. Çalışmanın konusu bağlamında,

eğitim-öğretimdeki kalite güvencesinin sağlanmasında kütüphanelerin sahip olduğu kaynaklar ve bu kaynakların kullanımına ilişkin verilecek eğitimler, akreditasyon sürecinde kütüphanelerin önemini ortaya koymaktadır. Özetle, kütüphane materyalleri ve hizmetleri öğrenci ve öğretim elemanı açısından kaliteli eğitimin vazgeçilmez bileşenidir ve kütüphaneler kullanıcı eğitimi gibi programlarla öğrencilerin akademik başarılarını destekler (Dalrymple, 2001, s. 23).

Akreditasyon sürecinde kütüphanelerin eğitim-öğretimin kalitesinin artırılmasına yönelik somut destekleri, öğrenciler için öğrenme ortamlarının zenginleştirilmesi ve öğrenmeye yönelik becerilerinin geliştirilmesi için eğitim programları düzenlemeleri biçiminde gerçekleşir. Örneğin kütüphane kaynaklarının kullanımına yönelik oryantasyon programları, bilgi erişim ve kullanma becerilerini geliştirmeye yönelik bilgi okuryazarlığı eğitimleri, ödev ve projelerinde bilgi hırsızlığından kaçınmalarına yönelik akademik dürüstlük ve bilginin etik kullanımı becerileri ile intihal yazılımlarının kullanılması eğitimleri, yine ödevlerini hazırlarken veri tabanlarından bilgiye erişme ve kaynakça yönetim programlarının kullanılması eğitimleri gibi faaliyetler öğrenciler için zengin ve verimli bir öğrenme ortamının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu katkı nitelikli eğitim ve akademik başarıyı da beraberinde getirecek, akreditasyonun amacı olan kalite güvencesini sağlayacaktır.

Kütüphanelerin akreditasyon sürecinde beklenen katkıyı sağlamasında sahip oldukları kaynaklar ve hizmet çıktıları ilişkisinde bakış açısı değişikliğine gereksinimi vardır. Çünkü geleneksel olarak kütüphanelerde performans göstergeleri, çıktı yerine girdiye odaklanmıştır. Örneğin, basılı derme sayısı, kullanıcı başına düşenalışma masası veya ağılış saatleri gibi. Günümüzde bu göstergeler kaynak ve hizmetlerin kurumsal veya toplumsal başarıya katkısı bağlamında daha geniş bir perspektifle ele alınmaktadır. Üniversite kütüphaneleri öğrenme, bilgi yaratma ve aktarma üzerindeki etkilerini nasıl ölçebilecekleri üzerine yoğunlaşmalı, kütüphanenin kurumsal hedefler üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik performans göstergeleri belirlemelidir (Rowley, 2005, s. 516). Bennett'e göre (2009, s. 185) öğretme odaklı yenilikçi hizmetlerin kurumun öğrenme hedefleriyle bütünleştirilmesi, kütüphanelerin geleneksel bilgi depoları anlayışının ortadan kalkması adına bir paradigma değişimi olarak değerlendirilmelidir. Lindauer'a (1998, s. 547) göre de üniversite kütüphanelerinde kalite ve etki değerlendirmesi, kurumsal hedefler ve hedeflenen öğrenmeyle olan ilişkisi ve katkısı bağlamında ele alınmalıdır. Bu da kütüphanenin öğretim ve araştırmaya olan etkin katkı rolüne işaret etmektedir.

Üniversite kütüphaneleri hizmetlerinin ve kaynaklarının arzu edilen kurumsal sonuçlar ve hedefler üzerindeki etkisini tanımlamaya çalışırken temel iki sorunla karşılaşmaktadır: Birincisi, kütüphanenin eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerindeki etkisini kanıtlamak için ölçüt seçilirken stratejik ve kurum dışı bir bakış ağısının kullanılmamasıdır. İkincisi de verilerini ve destekleyici belgeleri, üniversite yöneticileri

ve akreditasyon ekipleri için anlaşılır ve anlamlı olacak şekilde düzenlememesi, kurum genelindeki planlama dokümanlarında kullanılan raporlarla uyumlu değerlendirme dokümanlarının oluşturulmamasıdır. (Lindauer, 1998, s. 546). Kütüphaneler kurumsal strateji hedeflerine uygun ve dış değerlendirme odaklı stratejilerle kurumsal akreditasyon programlarının planlama ve değerlendirme aşamalarının vazgeçilmez destekçileri olacaklardır.

Bilgi ve Bilgi Kaynaklarına Erişim

Bilgi, üniversitelerde eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinin hem girdisi hem de çıktısıdır. Nitelikli, doğru ve güncel bilgilerin çok çeşitli ortamlardan erişilmesi ve kullanılması çağın gereklerine uygun eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesi yanında nitelikli ve katma değeri yüksek araştırmaların yapılmasının da ön koşuludur. Kütüphaneler, çeşitli disiplinlerde güncel ve geçmiş bilgilere çok farklı ortamlardan erişim ve kullanma için geçmişten günümüze öncü ve yetkin kurumlardır. Zengin basılı dermeler yanında abone oldukları e-dergi, e-kitap, e-rapor vb. veri tabanları ile kütüphaneler, üniversitelerde eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri için vazgeçilmezdir. Bu nedenle eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinde kalite güvencesinin öncelendiği akreditasyon çalışmalarında kütüphanelerin bilgi erişim hizmetlerinin belirleyici bir rolü vardır.

Kütüphaneler aynı zamanda öğrenciler ve akademisyenler için uygun ve alışılmış fiziksel öğrenme ortamlarıdır. Bireysel ve grup çalışma alanları ve teknolojik altyapı olanakları, hedef kitle için uygun ve zengin öğrenme deneyimi fırsatı sağlar. Bunun yanında kütüphaneler, araştırma projeleri ve ödevler için gereksinim duyulan bilginin tespiti ve teminine yönelik özel hizmetlerle, araştırma faaliyetlerinin de merkezinde yer alırlar (Polat ve Akkaya, 2018, s. 13-14).

Yükseköğretim akreditasyon çalışmalarının en önemli aşaması birim ve kurum öz değerlendirme raporlarının veri, bilgi ve kanıtlara dayalı olarak hazırlanmasıdır. Bu raporların hazırlanmasında kurum içi ilgili verilere ulaşılması ve kurum dışı rapor örneklerinin incelenmesi önemlidir. Gereksinim duyulan her tür veri ve bilgiyi sağlamak misyonunu taşıyan kütüphanelerin, anılan veri ve bilgiye merkezi olarak erişilmesinde başvuru merkezi olması, ilgili birimlerin işlerini kolaylaştırma yanında akreditasyon sürecinde kütüphanelerden beklenen rolün kapsamını da belirginleştirecektir.

Araştırma ve Veri Hizmetleri

Eğitim-öğretim ile birlikte araştırma faaliyetleri üniversitelerin kalite güvence sisteminin değerlendirilmesinde diğer önemli bir unsurdur. İyi bir araştırma nitelikli bilgi ve veriye erişme, bu bilgi ve veriyi elde etme, değerlendirme ve toplumsal katkıya dönüşebilmesi adına yayımlama ile mümkündür. Bu nedenle araştırma ve araştırmacıya katkı amaçlı

bilgi hizmetleri üniversite kütüphanelerinin geçmişten günümüze önemli bir misyonu olmuştur.

Üniversitelerin araştırma faaliyetleri kapsamında danışma ve rehberlik, kaynak tarama ve sağlama, tez ve makale yayım desteği ile daha görece yeni olmakla birlikte atıf ve bibliyometrik analizler kütüphanelerin geleneksel olarak sundukları araştırma hizmetleridir. Teknoloji destekli araştırma ve yayım sayısındaki artışa bağlı olarak ortaya çıkan araştırma verilerinin yönetilmesi ve hizmete sunulması ise üniversite kütüphaneleri için son dönemde önemli bir gündem olmuştur.

Yükseköğretim kurumsal ve program akreditasyonunun değerlendirme ve tescil sürecinde üniversitelerin Ar-Ge potansiyeli belirleyici yöndür. Araştırma ve yayım faaliyeti ile bilgi ve veri sağlama hizmetleri, dolayısıyla da üniversite kütüphanesi arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Bu nedenle üniversitelerin araştırma ve yayım performansına ilişkin kalite güvencesi sürecinde kütüphane etkin ve önemli bir rol üstlenmelidir.

Akreditasyon değerlendirme sürecinde, kurumun mevcut araştırma potansiyelinin ortaya çıkarılmasında akademik personelin yayım listeleri, atıf ölçümleri ve bibliyometrik analizler, kuruma ilişkin istatistiksel veriler önemli bilgilerdir. Bu bilgiler aynı zamanda kurumsal belleğin oluşturulması adına da önemlidir. Bu bağlamda kütüphanelerin bu yöndeki çalışmaları ve bilgilendirme hizmetleri akreditasyona hazırlık ve öz değerlendirme raporlarının oluşturulması, güçlü ve zayıf yönlerin ortaya konması, değerlendirmenin nesnel verilere dayalı olarak yapılabilmesi ve kalite güvencesine ilişkin gelecekte alınacak önlemler için belirleyici olacaktır. Üniversite kütüphanelerinin bu amaçla oluşturacakları açık kaynak ve veri arşivi, araştırma faaliyetleri için emek, zaman ve maliyet tasarrufu sağlaması yanında etkinliğine ve verimliliğine de önemli katkı sağlayacaktır.

Dijital bilgi ve verinin araştırmacılar için öncelikli tercih olduğu günümüzde, araştırma sürecine ilişkin yöntem ve tekniklerinin bilinmesi ile akademik dürüstlük önemli bir gündemi oluşturmaktadır. Eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinin etkin ve nitelikli olmasında, öğrenci ve genç araştırmacıların bilimsel araştırma sürecine ilişkin bilgi düzeyleri, bu süreçte teknolojik olanaklardan etkin yararlanabilmeleri, bilgi hırsızlığına ilişkin farkındalıkları ve kaçınmaları önemlidir. Bu konuda kalite güvencesinin sağlanması ve sürdürülmesinde kütüphanenin etkin katkısı olmalıdır. Nitekim bitirme ve lisansüstü tezler başta olmak üzere bilimsel yayım çıktılarının niteliği, anılan bilgi ve becerilerle doğrudan ilişkilidir. Üniversite kütüphaneleri, kütüphane ve kaynak kullanımı, araştırma becerileri, bilgi arama ve elde etme yöntem ve araçları, kaynakça yönetim programları ile (Endnote, Zotero, Mendeley vb.) bilgi hırsızlığı ve bunun tespitine yönelik programların (Turnitin, iThenticate, intihal.net vb.) etkin kullanımı konusunda öğrenci ve genç akademisyenlere yönelik sağlayacağı olanaklar

ve vereceği eğitim hizmetleriyle, kalite güvencesinin sağlanmasında doğrudan etkili olacaklardır.

Sonuç ve Değerlendirme

Günümüz dünyasında yaşam üzerindeki yönlendirici ve zorlayıcı etkisi çok daha belirgin hale gelen rekabet, eriştiği yaygınlığın etkisiyle çok daha fazla alanın, disiplinin ve uygulamanın öncelikli gündemine dönüşmüştür. Öyle ki, sunulan hizmet ya da ürünün doğası ve sunum biçimi nedeniyle adının rekabetle yan yana gelmesinin ilk elde düşünülmediği, daha çok kamu yararının gözetildiği, karlılığın hedeflenmediği alanlar dahi rekabeti ve beraberinde getirdiği koşulları daha çok dikkate almak durumundadır. Söz konusu önemseme, geride kalan yüzyılla birlikte yoğun biçimde telaffuz edilmeye başlanan küreselleşmeye de hız kazandırmış durumdadır. Sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan toplumda ve toplumun parçası olan kurum ve kuruluşlarda köklü bir dönüşümü gerektiren rekabet, aynı zamanda tercih edilirlilik açısından kendi koşul ve yeni aktörlerini de beraberinde getirmiştir. Arka planında çok boyutlu karlılığın artırılması çabası olan bu derinlikli dönüşümün bugün en çok telaffuz edilen kavramlarından biri de akreditasyondur.

En yalın yaklaşımla denklik olarak tanımlanan akreditasyon, bir ürün ya da hizmet sunumunda kabul edilebilir düzeye ulaştırılan kalitenin yönetimi ve erişilen kalite düzeyinin korunması, ölçülebilir, denetlenebilir ve geliştirilebilir bir sistematikte sürdürülebilmesidir. Bir bakıma erişilen kalitenin onaylanmasının ifadesi olan bu becerinin farklı boyutlarda etkilediği alanlardan biri de eğitim sistemleri ve uygulamalarıdır. Zira yarım asırlık evrensel deneyim, bu becerinin bir yandan akredite olan özneye rekabet avantajı kazandırırken, diğer yandan da bu eğitim öznesinin bilinirliğini ve toplumsal kabulünü kolaylaştırdığını göstermiştir. Eğitim sistemleri ve uygulamaları ile akreditasyon yakınsaması söz konusu olduğunda ilk akla gelen aktör ise doğası gereği bu çalışmanın da odağını oluşturan yükseköğretimdir.

Öncülüğünü Batı dünyasının yaptığı bir yükseköğretim kurumunun ya da yükseköğretim kurumu tarafından uygulanmakta olan herhangi bir programın, ulusal ve/veya uluslararası düzeyde belirli performans standartlarına sahip olduğunu ortaya koyma çabasının başarısı anlamına gelen akreditasyon, bugünün Türkiye'sinde yükseköğretimin tepe yönetimi olan Yükseköğretim Kurulunun ve bağlı üniversitelerin de önceliğidir. Çalışmada ayrıntılı olarak betimlenen tüm süreçler, ilgili kurumlar ve üniversitelerde yarattığı dönüşüm aslında rekabetin örgün eğitim kurumlarını da kapsayan etki gücünün bir yansımasıdır. Türkiye'de sayıları 200 aşan üniversitelerin eğitim yeterlilikleri ve buna bağlı olarak sundukları olanaklar açısından diğerlerinden ayrılma ve tercih edilme çabalarının eriştiği yaşamsal önem, üniversiteleri akreditasyon olgusuna daha çok yaklaştırmakta ve tüm organlarına yeni görev ve sorumluluklar getirmektedir. Bu organlardan biri de üniversite kütüphaneleridir.

Yaygın kabulle üniversitelerin kalbi olarak tanımlanan üniversite kütüphaneleri bu nitelemeyi, odağında bilginin yer aldığı yetenek ve yeterlilikleri nedeni ile alırlar. Asıl varlık nedenleri bünyesinde yer aldıkları yükseköğretim kurumunun eğitim-öğretim faaliyetlerini desteklemek olan üniversite kütüphanelerinden, bu amacı gerçekleştirmek için farklı tür ve formatta olabilen bilgi kaynaklarına farklı biçimlerle erişerek, bu bilgi kaynaklarını en etkili şekilde kullanılmasına hizmet edecek biçimde düzenleyerek ve eğitim-öğretime yönelik araştırma ve veri sağlama sorumluluklarını üstlenmeleri beklenir. Çalışma içeriğinde de dile getirildiği gibi, bu sorumlulukların tamamı bir üniversitenin ya da üniversitenin herhangi bir programının akredite olma sürecinde de doğrudan ya da dolaylı olarak kullanılacak ve sürecin kolaylaşmasını sağlayacak unsurlardır.

Akreditasyon süreci yükseköğretim kurumlarında mevzuatta öngörülen eğitim-öğretim, araştırma, yayın ve toplumsal katkı faaliyetleri için planlama, uygulama, değerlendirme ve iyileştirme çalışmaları önermektedir. Bu süreç tüm birimlerde olduğu gibi üniversite kütüphaneleri için de çift yönlü bir görev anlamına gelmektedir. Kütüphaneler bir yandan iç kalite güvencesini sağlama çabası içerisine girerken, kurumsal akreditasyonun başarısına yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesine hizmet eden çalışmalar için de bilgi ve dokümantasyon sağlama ve bilgi hizmeti sunma merkezi konumundadır. İç kalite güvencesinin sağlanması bağlamında akreditasyon üniversite kütüphanelerinin fiziksel gelişimi, kütüphane personelinin çalışma ortamının iyileştirilmesi, kütüphane personelinin mesleki gelişimi ve yeterli bilgi kaynaklarının sağlanması gibi konularda bir fırsat olarak görülmelidir.

Üniversite kütüphanelerinin üniversitenin ya da herhangi bir programın akreditasyon süreci içindeki iç ve dış kalite güvencesinin inşasında bürünebileceği kimlik tanımlamasının çeşitliliği ve zenginliği dahi, kurumu akreditasyonun doğal ve olağan bir parçası olarak görmek için yeterli olabilir. Bu noktada kütüphanenin temel unsurları arasında sayılan mekân, derme, personel ve kullanıcı faktörlerinin her biri akredite olma süreçleri ve bu süreçlerin işletilmesinin kolaylaştırıcı parçasına dönüşebilir. Zira söz konusu unsurların tamamının akreditasyon açısından da son derece önemli olan bilgi ve belgenin organizasyonu noktasında aktif eylem alanları bulunmaktadır. Kütüphaneler için diğer bir temel unsur olan bütçenin de bilgi ve belgelerin organizasyonundaki belirleyici etkisi ile akçe üzerinden tanımlanan ve akredite olmada son derece önemli olan kurumsal yetenek ve yeterlilikler birlikte değerlendirildiğinde, bir üniversite kütüphanesinin kurumun akreditasyon sürecinin ne kadar odağında olabileceği daha kolay görülecektir.

Bir üniversitenin ya da herhangi bir programının akredite olabilmesi, hangi disiplin içinde yer aldığına bakılmaksızın paydaşlar arasında ortak bir ikna olmayı, adanmışlığı, eylem hazırlığını ve iş birliğini gerektirir. Bu noktada üniversite kütüphaneleri akredite olmayı hedefleyen üniversite ya herhangi bir program olması ayrımının ötesinde,

Yükseköğretim Kurumu tarafından beklenen akreditasyon süreç ve çalışma etaplarının tamamıyla organik bağı olan bir kimlik ve konumda yer almaktadır. Söz konusu kimlik ve konumun ilgilileri tarafından ulusal düzlemde henüz yeterince fark edilememiş olması, evrensel boyutta çok daha fazla önemsenen bu gerçekliğin değerini azaltmayacaktır. Konuya ilişkin genel bir tablo ortaya koymayı hedefleyen çalışma, bu noktada harekete geçirdiği farkındalık ölçeğinde amacına ulaşmış olacaktır.

Kaynakça

- Adeola, B.M. (2014). Accreditation and the role of academic library in undergraduate programs: A case study of fountain university, Osogbo. *Journal of Humanities and Social Science*, 19(10), 45-49.
- Akkaya, M. A. (2017). *Bilgi taşıyıcılarının evrimi ve elektronik ortama varış. Bilişim teknolojilerinin bilgi merkezlerine ve hizmetlerine etkileri içinde* (s. 67-85). İstanbul: Hiper yayın.
- Aktan, C. C. ve Gencil, U. (2010). Yüksek öğretimde akreditasyon. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 137-155.
- Alli, A. M., Winter, S. ve May, D. L. (2007). Globalization: Its effects. *International Business & Economics Research Journal*, 6(1), 89-96. <https://doi.org/10.19030/iber.v6i1.3339>
- Altbach, P. G. ve Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305.
- Altbach, P. G., Reisberg, L. ve Rumbley, L. E. (2009). *Trends in global higher education: Tracking an academic revolution*. UNESCO 2009 World Conference on Higher Education. Paris: UNESCO
- Aslan, B. (2009). Çeşitli ülkelerde yükseköğretimde akreditasyon ve Türk yükseköğretimindeki gelişmeler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 287-309.
- Ataman, O. ve Adıgüzel, A. (2019). Yükseköğretimde kalite algısı: Düzce Üniversitesi örneği. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(15), 39-56. <https://dergipark.org.tr/pub/ejedus/issue/44340/521729>
- Baskan, G. A. (2001). Türkiye'de yükseköğretimin gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 21-32. <https://dergipark.org.tr/pub/gefad/issue/6769/91090>
- Bennett, S. (2009). Libraries and learning: A history of paradigm change. *Libraries and the Academy*, 9(2), 181-197.
- Bernard, A. (2012). *Quality assurance in an international higher education area: A summary of a case-study approach and comparative analysis*. Wiesbaden: Springer.

- Brennan, J. (2004). *The social role of the contemporary university: Contradictions, boundaries and change*. Milton Keynes: OU Press.
- Burke, P. (2017). *Bilgi tarihi nedir?*. T. Sivrikaya (Çev.). İstanbul: İslık.
- Ceylan, M. (2009). *Türkiye’de kalite akreditasyonu ve TÜRKAK* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Chaffee, E.E. ve Sherr L., A. (1992). *Transforming postsecondary education*. ERIC Digest. <https://eric.ed.gov/?id=ED350972>
- CHEA-Council for Higher Education Accreditation (2006). *CHEA recognition policy and procedures*. <https://www.chea.org/2006-chea-recognition-policy-and-procedur>
- Craft, A. (2003). *Quality assurance in higher education*. New York: Routledge.
- Dalrymple, P.W. (2001). Understanding accreditation: The librarian’s role in educational evaluation. *Libraries and the Academy* 1(1), 23-32.
- DEDAK-Dil Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu (2024). *Tarihçe*. <https://epdad.org.tr/icerik/tarihce>
- Dede, O. (2024). *Yükseköğretimde kalite güvencesi ve eğitim fakülteleri lisans programlarının akreditasyonunda gelişmeler ve deneyimler* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- European Education Area (2018). *The Bologna process and the European higher education area*. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/bologna-process>
- FEDEK- Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (2024). *Hakkımızda*. <https://fedek.org.tr/?page=22>
- FEDEK- Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (2024). *Tarihçe*. <https://fedek.org.tr/?page=22>
- Güncel Türkçe Sözlük (2024). Kalite ve Akreditasyon maddeleri. <https://sozluk.gov.tr/>
- Güney, A. (2019). Kalite yönetimi çerçevesinde yükseköğretimde akreditasyon süreci. *Turkish Studies*, 14(2), 2019, 401-412.
- Güngör, A. (2019). *Eğitimde kalite ve akreditasyon*. Ankara: Nobel Akademik.
- Hernon, P. (2002). Quality: New directions in the research. *The Journal of Academic Librarianship* 28(4), 224-231.
- Iannuzzi, P. (2000). Information literacy competency standards for higher education. *Community & Junior College Libraries*, 9(4), 63-67.

- Joseph, F. F. ve Urhiewhu, L. O. (2016). Roles of academic libraries in university accreditation in Nigerian: Challenges and way forward. *Journal of Applied Information Science and Technology*, 9(2), 17-22.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (19. bs.). Ankara: Nobel Akademik.
- Karkoszka, T. (2009). Quality assurance in the European higher education area. *Journal of Achievements in Materials and Manufacturing Engineering*, 37(2), 763-764.
- Laakso, M. ve Kiviniemi, A. (2012). The IFC standard: A review of history, development, and standardization. *Journal of Information Technology in Construction*, 17(9), 134-161. https://www.itcon.org/papers/2012_9.content.01913.pdf
- Lagrosen, S. O. (2017). Quality through accreditation. *International Journal of Quality and Service Sciences*, 9(3/4), 469-483.
- Lindauer, B.G. (1998.) Defining and measuring the library's impact on campus wide outcomes. *College & Research Libraries*, 56 (11), 546-570.
- Men, J. M. ve Isreal, A. A., (2017). The role of academic libraries in the accreditation of undergraduade progammes: A case study of feedal university of technology Minna, Niger State. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. 15-29. <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/15-29>
- Meyer, J. W. (2000). Globalization: Sources and effects on national states and societies. *International Sociology*, 15(2), 233-248. <https://doi.org/10.1177/0268580900015002006>
- Mundy, K. ve Manion, C. (2014). *Globalization and global govornance in education. Globalization and education: Integration and contestation across cultures*. (2.bs.). N. P. Stromquist ve K. Monkman (Ed.). New York: Rowman & Littlefield.
- MÜDEK-Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (2024). *Akreditasyon listesi*. <https://www.mudek.org.tr/tr/akredit/akredite2023.shtm>
- MÜDEK-Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (2024). *Kısaca MÜDEK*. <https://www.mudek.org.tr/tr/hak/kisaca.shtm>
- EPDAD-Öğretmenlik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (2024). *Tarihçe*. <https://epdad.org.tr/icerik/tarihce>
- Odera-Kwach, B. A. (2011). The impact of external quality assurance on university libraries in Kenya [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. University of South Africa.
- Özçiçek, Y. ve Karaca, A. (2019). Yükseköğretim kurumlarında kalite ve akreditasyon: Mühendislik eğitim programlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 114-149.
- Özer, M., Gür, B. S. ve Küçükcan, T. (2011). Kalite güvencesi: Türkiye yükseköğretimi için stratejik tercihler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 59-65. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61475/917966>
- Özkul, O. (2023). *Kültür ve küreselleşme*. Ankara: Açılım Kitap.

- Peker, Ö. (1996). Eğitimde kalite ve akreditasyon. *Amme İdaresi Dergisi*, 29(4), 19-32.
- PEMDER (Peyzaj Mimarlığı Eğitim ve Bilim Derneği) (2019). *Akreditasyon*. <http://pemder.org.tr/akreditasyon/>
- Polat, C. ve Akkaya, M. A. (2018). Kütüphane bilgi kaynaklarının etkin kullanımında konu uzmanlığı ve konu rehberleri. N. Çakmak, S. Baydur ve S. Akça (Ed.). *ÜNAK 2017: Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi, 12 – 14 Ekim 2017, Atılım Üniversitesi* içinde (s. 13-20). Ankara: ÜNAK.
- Probst, G., Raub, S. ve Romhard, K. (1999). *Managing knowledge: Building blocks for success*. New York: Jhon Wiley & Sons Ltd.
- Rowley, J. (2005). Making sense of the quality maze: perspectives for public and academic libraries. *Library Management*, 26(89), 508–518.
- Rust, V. D. ve Kim, S. (2012). The global competition in higher education. *World Studies in Education*, 13(1), 5-20. <https://doi.org/10.7459/wse/13.1.02>
- Sanyal, B. C. ve Martin, M. (2007). *Quality assurance and the role of accreditation: an overview*. "Report: Higher Education in the World 2007: Accreditation for Quality Assurance: What is at Stake?". <https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2099/8095/bikas.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sosyal Beşeri Temel Bilimler Akreditasyon ve Rating Derneği (2024). <https://www.star.org.tr/>
- Standards for libraries in higher education. (2018). Chicago: Association of College & Research Libraries.
- Süngü, H. ve Bayrakçı, M. (2010). Bolonya süreci sonrası yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912.
- Talip, Y. (2017). Türkiye'de sosyal hizmet eğitim/öğretiminde kalite güvence sistemi ve akreditasyon standartlarına ilişkin bir model çerçeve önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 151-168.
- Taşçı, D. ve Lapçın, H. T. (2023). Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemi: Kurumsal akreditasyon raporları üzerinden bir değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2023(1), 1-16. <https://10.17494/ogusbd.1185953>
- Teichler, U. (2007). *Higher education systems: Conceptual frameworks, comparative perspectives, empirical findings*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Teichler, U. (2005). Research on higher education in Europe. *European Journal of Education*, 40(4), 447-469.
- TEPDAD-Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (2024). *Hakkımızda*. <https://tepdad.org.tr/>
- TEPDAD-Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (2024). *Tescil & Tanınma*. <https://tepdad.org.tr/tescil-taninma/>

- Tonta, Y. (1999). Bilgi toplumu ve bilgi teknolojisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 13(4), 363-375. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/910/904>
- PPAB-Türk Psikologlar Derneği Psikoloji Programları Akreditasyon Birimi (2024). *Akreditasyon*. <https://psikolog.org.tr/akreditasyon/>
- Uludağ, G., Bora, M. ve Çatal, S. (2021). Türk yükseköğretiminde kalite güvencesi sistemi ve öğrenci katılımının önemi. *Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 1(1), 91-111.
- Vardar, Ö. (2022). *Yükseköğretimde kurumsal akreditasyon*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- VEDEK-Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (2024). *Tarihçe*. <https://www.vedek.org.tr/tarihce>
- Wysocka, K., Jungnickel, C. ve Szelągowska-Rudzka, K. (2022). Internationalization and quality assurance in higher education. *Management*, 26(1):204-230. https://www.researchgate.net/publication/363506360_Internationalization_and_Quality_Assurance_in_Higher_Education
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, B., Salar, R., Aslan, B. E., Sözbilir, M. ve Keskin, A. (2023). Yükseköğretimde kalite ve akreditasyon: Program akreditasyonunda Atatürk Üniversitesi'nin uygulamaları. *Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 3(2), 67-87.
- Yöntem, E. ve Mazman, İ. (2023). Uluslararası bakış ile yükseköğretimde kalite güvencesinin gelişimi. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi (JEBPIR)*, 9(1), 37-49.
- Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (2018). Resmi Gazete Tarih 23.11.2018, Sayı 30604, <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Yükseköğretim Kanunu. (1981). *Resmi Gazete*, Tarih 04.11.1981, Sayı 17506. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>
- Yükseköğretim Kalite Kurulu [YÖKAK] (2019). Yükseköğretim Kalite Kurulu. <https://www.yokak.gov.tr/akreditasyon-kuruluslari/akreditasyon-kuruluslari-nedir>
- Yükseköğretim Kalite Kurulu [YÖKAK] (2023). Değerlendirme programları kılavuzu sürüm 3.1.1. https://yokak.gov.tr/Common/Docs/KidrKlavuz1.4/YOKAK_Degerlendirme_Kilavuzu_3.1.1.pdf
- Yükseköğretim Kalite Kurulu [YÖKAK] (2024). Kurumsal Akreditasyon Programı. <https://yokak.gov.tr/degerlendirme-sureci/kurumsal-akreditasyon-programi-nedir>
- Yükseköğretim Kurumu [YÖK] (2018). Kalite Güvencesi. <http://www.yok.gov.tr/ar/web/uluslararasi-iliskiler/kalite-guvencesi1>
- Yükseköğretim Kurumu [YÖK] (2019). Yükseköğretimde Akreditasyon, Tanıma ve Denklik Hizmetleri Daire Başkanlığı. <https://denklik.yok.gov.tr/akreditasyon-tanima-denklik-nedir>